

Handläggare
Karin Nordmark
Telefon: 08-50825281**Till**
Socialnämnden
2024-10-22

Remiss av Motion om att staden som placerande myndighet måste ta ett större ansvar för omhändertagna barn

Svar på remiss från kommunstyrelsen, Dnr KS 2024/606

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remiss av motion om att staden som placerande myndighet måste ta ett större ansvar för omhändertagna barn.

Sammanfattning

I motionen från Jan Jönsson (L) och Anne-Lie Elfvén (L) om att staden som placerande myndighet måste ta ett större ansvar för omhändertagna barn lyfts frågor om hur staden säkerställer att utslussning av placerade barn och unga efter placering görs med barnets bästa i fokus. Motionen lyfter också frågan hur staden på ett systematiskt sätt följer upp placerade barn på aggregerad nivå samt säkerställer att HVB-verksamheter drivs av seriösa aktörer. Slutligen vill motionärerna att projektet Skolsamordnare för placerade barn och unga permanentas samt att modellen sprids till samtliga stadsdelsnämnder.

Förvaltningen har i tjänsteutlåtande Dnr SOF 2024/277 i maj 2024 redogjort för stadens pågående arbete vad gäller eftervård för placerade barn. Inom ramen för implementeringen av Socialstyrelsens kunskapsstöd *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott* kommer 30 familjebehandlare från samtliga av stadens stadsdelsnämnder utbildas i insatsen funktionell familjeterapi (FFT). I nuläget undersöks också förutsättningarna för att starta upp ytterligare ett MST (multisystemisk terapi)-team i staden. Eftersom även MST rekommenderas i Socialstyrelsens kunskapsstöd skulle ett till MST-team bidra till att fler barn och unga kan beviljas en evidensbaserad, intensiv och hemmabaserad lösning med tillgänglighet dygnets alla timmar. FFT och MST är insatser som kan användas i samband med att en placering ska avslutas.

Stockholms stad samverkar också med civilsamhället, bland annat med SOS Barnbyar som har tagit fram ett ungdomsprogram för

ungdomar mellan 16-25 år som är på väg att lämna, eller har lämnat samhällsvården.

Socialnämnden instämmer i att det finns ett behov av att följa upp placerade barn på aggregerad nivå. Frågan har tidigare utretts tillsammans med juridiska avdelningen och det har konstaterats att det i dagsläget saknas juridiska förutsättningar.

Socialnämnden upphandlar leverantörer med stadsövergripande ramavtal inom HVB-hem. Leverantörernas seriositet och efterlevnad av stadens krav på HVB-hem kontrolleras både under upphandlingsförfarandet och genom regelbunden uppföljning under avtalstiden. HVB-hem är ett prioriterat område inom ramen för stadens arbete mot välfärdsbrott och en checklista har tagits fram för att lättare uppmärksamma risksignaler vid bland annat individuppföljning, fakturakontroll och vid direktupphandling.

De barn och unga som omfattas av projektet skolsamordnare för placerade barn och unga vill gå i skolan och kommer nu ofta igång med sin skolgång i direkt anslutning till placering. Forskning på området har konstaterat att avklarad skolgång ofta är det viktigaste för dessa ungdomar eftersom den ur ett livsperspektiv ger det bästa skyddet mot en mängd negativa utfall. Det nära samarbetet mellan socialtjänsten och utbildningsförvaltningen i Stockholms stad utgör en stor del av projektets framgång och projektet har visat att det går att göra skillnad för barn och unga i samhällsvård.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen av motionen om att staden som placerande myndighet måste ta ett större ansvar för omhändertagna barn.

Bakgrund

Jan Jönsson (L) och Anne-Lie Elfvén (L) har i en motion till kommunstyrelsen framfört fyra förslag om att staden som placerande myndighet måste ta ett större ansvar för omhändertagna barn.

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, utbildningsnämnden, BRIS – Barnens rätt i samhället, Majblomman, Rädda barnen, SSR, Sveriges lärare Stockholm samt Sveriges skolläda Stockholm.

Ärendet

I motionen lyfts att Stockholms stad måste bli mycket bättre på att se till att barn som är placerade också får en fungerande skolgång och ta ansvar för att följa upp deras kunskapsresultat. Vidare anges att barn i samhällsvård är att betrakta som en riskgrupp både innan vården, under vården och efter att vården avslutas. I motionen anges att så som situationen ser ut idag finns det brister både vad gäller

stödet efter placeringens slut, överlämningen till skolan fungerar ofta illa, ungdomar efter 18 års ålder får inte något stöd alls samt att stödet till föräldrarna är bristfälligt.

Enligt motionen osynliggörs placerade barn i stadens olika uppföljningsrapporter på grund av att det saknas data om dem på aggregerad nivå. Beträffande deras skolresultat efterfrågas därför en systematisk och anonymiserad sammanställning på aggregerad nivå. Slutligen tar motionen upp att HVB-verksamhet har identifierats som ett särskilt riskområde i arbetet mot välfärdsbrott och att detta område borde vara prioriterat då staden måste se till att det inte finns kriminella aktörer i verksamheter där barn placeras, samt att dessa verksamheter också drivs av seriösa aktörer. Med anledning av detta föreslås följande i motionen:

1. att staden säkerställer att utslussning av placerade barn och unga efter placering görs med barnets bästa i fokus och att planering av detta påbörjas direkt när placeringen påbörjas, samt möjliggör för fortsatt stöd även efter barnet fyllt 18.
2. att staden systematiskt följer upp placerade och omhändertagna barn på aggregerad nivå för staden som helhet med särskilt fokus på skolresultat, hälsa och tandstatus.
3. att staden säkerställer att de HVB-verksamheter som anlitas för placeringar drivs av seriösa aktörer utan kriminella kopplingar.
4. att staden ser till att skolsamordnarna, dvs. särskilt dedikerade socialsekreterare som jobbat med placerade barns skolgång och som nu finns i sex stadsdelar blir permanenta samt att modellen sprids till samtliga stadsdelsnämnder.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för strategi och utveckling. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 16 oktober 2024. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 17 oktober.

Jämställdhetsanalys

Både pojkar och flickor tar del av socialtjänstens insatser och kan i vissa fall placeras på institutioner. Dessa placeringar sker utifrån olika typer av social problematik där pojkar generellt sett står för mer av den registrerade kriminaliteten och ett normbrytande beteende medan flickor vanligtvis placeras av andra orsaker och utifrån andra behovsbilder. Det är dock inte ovanligt att även flickor begår brott, hamnar i missbruk och uppvisar ett utåtagerande och våldsamt beteende eller att pojkar har en omfattande psykisk ohälsa. Utöver de individuella skillnaderna kan det, på gruppnivå, således finnas skillnader mellan könen som behöver beaktas vid utformandet av stöd. Flickor tenderar till exempel att prestera bättre i skolan än pojkar, som för att inte hamna efter och få svårare att

etablera sig på arbetsmarknaden kan vara i behov av extra stöd. Flickor å sin sida står för en stor del av den registrerade psykiska ohälsan vilket kan kräva ett samordnat och tvärprofessionellt stöd i syfte att de ska klara skolan och prestera på sin nivå.

Kön är relevant att beakta i det fortsatta arbetet med att utforma stöd för varje enskilt placerat barn, både inför, under och efter placeringen.

Barnrättsperspektiv

FN:s konvention om barnets rättigheter är lag i Sverige vilket innebär att barnkonventionen är tillämplig och ska beaktas i alla processer som direkt eller indirekt påverkar barn. Alla barn har samma rättigheter och myndigheter ska i första hand beakta vad som bedöms vara till barnets bästa i alla processer och i all verksamhet som vänder sig till barn. Barns bästa ska, oavsett livssituation, väga tungt i myndigheters bedömningar och alla barn ska ges lika möjligheter att vara delaktiga i de beslut som tas och rör barnet eller den unge själv.

En fungerande skolgång är en av de allra viktigaste skyddsfaktorerna i ett barns liv. För barn och unga i samhällsvård kan skolgången vara helt avgörande för barnets fortsatta liv och möjligheter. En fungerande skolgång säkerställer inte bara barnets rätt till utbildning, utan förbättrar även förutsättningarna för att barnets rättigheter i en vidare mening tillgodoses.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Begreppet placerade barn och unga omfattar alla barn och unga som är placerade av socialtjänsten utan vårdnadshavare eller annan ställföreträdande vuxen, antingen frivilligt enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL eller med tvång enligt lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Barn som är omhändertagna enligt LVU omfattas således av begreppet placerade barn vilket är det ord som används i texten nedan.

Motionärerna har fyra förslag som besvaras nedan.

1. att staden säkerställer att utslussning av placerade barn och unga efter placering görs med barnets bästa i fokus och att planering av detta påbörjas direkt när placeringen påbörjas, samt möjliggör för fortsatt stöd även efter barnet fyllt 18.

Förvaltningen har i tjänsteutlåtande ”*Remiss av Motion om att staden skall ta fram ett eftervårdsprogram för omhändertagna och placerade barn*” Dnr SOF 2024/277 i maj 2024 redogjort för stadens pågående arbete vad gäller eftervård för placerade barn.

Socialnämnden har i dag möjlighet att enligt 11 kap. 4 b § SoL besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering enligt socialtjänstlagen i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende har upphört. Uppföljningen ska enligt 11 kap. 4 c § SoL i sådant fall avslutas senast två månader från det att placeringen har upphört eller när nämnden dessförinnan finner skäl att inleda utredning enligt 11 § kap. 1 § första stycket.

Utöver vad som redovisas i ovan tjänsteutlåtande stödjer socialnämnden stadsdelsnämndernas implementering av Socialstyrelsens kunskapsstöd *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott*. Kunskapsstödet rekommenderar insatser som kan användas både före, under och efter en placering. Inom ramen för implementeringen kommer 30 familjebehandlare från samtliga av stadens stadsdelsförvaltningar utbildas i insatsen funktionell familjeterapi (FFT) samt delta i efterföljande handledning för certifiering (cirka 18 månader) med start i september 2024.

I nuläget undersöks förutsättningarna för att inom staden starta upp ytterligare ett MST (multisystemisk terapi)-team. Även MST rekommenderas i Socialstyrelsens kunskapsstöd och ytterligare ett MST-team i staden skulle bidra till att fler barn och unga kan beviljas en intensiv och hemmabaserad lösning med tillgänglighet dygnets alla timmar.

FFT och MST är exempel på insatser som kan utföras i samband med en placering och som stöd i och förberedelse för att barnet återvända hem.

Utöver detta har Sociala investeringsfonden nyligen beviljat Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd tillsammans med de medsökande stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Järva och Skärholmen, medel till ett projekt för att arbeta med intensifierad eftervård med hög tillgänglighet.

Stockholms stad samverkar också med civilsamhället, bland annat med SOS Barnbyar, vad gäller barn med erfarenhet av samhällsvård. SOS Barnbyar har tagit fram ett ungdomsprogram för ungdomar mellan 16-25 år som är på väg att lämna, eller har lämnat samhällsvården, och erbjuder inom ramen för detta psykosocialt och praktiskt stöd samt rådgivning beträffande utbildning, arbete och boende. SoS Barnbyar har under året informerat om denna möjlighet till stöd på de nätverksträffar för chefer inom barn och ungdomsvården som socialförvaltningen håller i.

En stor andel av det stöd som erbjuds barn och unga efter avslutad placering utförs lokalt i stadens elva stadsdelsförvaltningar av bland andra socialsekreterare, familjebehandlare, SIG-samordnare och kontaktpersoner. Slutligen ska också nämnas att socialnämnden erbjuder insatser riktat till barn och unga, bland annat via Framtid Stockholm. Även bland dessa insatser finns insatser som rekommenderas i Socialstyrelsens ovan angivna kunskapsstöd och kan användas i samband med att barn och unga avslutar samhällsvård.

2. att staden systematiskt följer upp placerade och omhändertagna barn på aggregerad nivå för staden som helhet med särskilt fokus på skolresultat, hälsa och tandstatus.

Socialnämnden instämmer i att det finns ett behov av att följa upp placerade barn på aggregerad nivå. Frågan har tidigare utretts tillsammans med juridiska avdelningen och det har konstaterats att det i dagsläget saknas juridiska förutsättningar. När utbildningsnämnden inte har kännedom om vilka barn som är placerade behöver dessa uppgifter överföras från stadsdelsnämnderna till utbildningsnämnden och detta kan på grund av socialtjänstens sekretess inte ske såvida det inte står klart att de enskilda eller närstående inte lider men av att uppgifterna överförs. Bedömning är att en uppgift om att ett barn är placerat av socialtjänsten som utgångspunkt är sekretessbelagd i förhållande till utbildningsnämnden. I enskilda fall skulle bedömningen kunna bli annorlunda, till exempel vid samtycke till utlämnande. Det ska noteras att ett sådant utlämnande innebär att känslig information som huvudregel kommer att bli offentlig vid utbildningsnämnden. När det gäller lagligheten av personuppgiftsbehandlingen enligt dataskyddsbestämmelserna bedöms att det finns risk för att IMY¹ skulle bedöma att socialnämnden inte har stöd enligt dessa bestämmelser för sådan insamling och samkörning av personuppgifter om placerades barns skolresultat.

Socialnämnden välkomnar förslaget i lagrådsremissen *En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter* som överlämnades till lagrådet den 4 juli 2024, om en ny lag om socialtjänstdataregister. Utredningen lämnade också promemorian Bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst (Ds 2024:13) i slutet av juni 2024 och förslagen

bereds vidare inom Regeringskansliet. Dessa förslag skulle i framtiden kunna underlätta ovan efterfrågade uppföljning.

3. att staden säkerställer att de HVB-verksamheter som anlitas för placeringar drivs av seriösa aktörer utan kriminella kopplingar.

Socialförvaltningen upphandlar leverantörer med stadsövergripande ramavtal inom HVB-hem. Leverantörernas seriositet och efterlevnad av stadens krav på HVB-hem kontrolleras både under upphandlingsförfarandet och genom regelbunden uppföljning under avtalstiden. Förvaltningen tillämpar både föranmälda och oanmälda verksamhetsbesök vid uppföljning. Därutöver är stadsdelsförvaltningarnas individuppföljningar viktiga för att upptäcka avvikelser och brister i leverantörernas genomförande. Vid upptäcker av avvikelser och brister finns en stadsövergripande rutin för avvikelshantering inom sociala tjänster. Den vägleder hur stadsdelsförvaltningarna ska gå till väga vid avvikelshanteringen gentemot leverantören och när avvikelser och brister ska rapporteras till socialförvaltningen för vidare utredning. När socialförvaltningen tar över avvikelshanteringen utreds möjliga avtalsbrott och vilka sanktioner som kan tillämpas. Vanligen ska leverantören ges möjlighet till förklaring och rättelse, även om vissa avtalsbrott kan vara så pass allvarliga att möjligheten till rättelse upphör.

Vid eventuella direktupphandlade avtal ansvarar stadsdelsförvaltningarna för att teckna avtal med leverantören och att göra nödvändiga kontroller och uppföljning.

HVB-hem är ett prioriterat område inom ramen för stadens arbete mot välfärdsbrott och en checklista har tagits fram för att lättare uppmärksamma risksignaler vid bland annat individuppföljning, fakturakontroll och vid direktupphandling.

I juni 2024 ställde socialnämnden, efter förfrågan från Sveriges kommuner och regioner, SKR, frågor till stadens stadsdelsnämnder gällande IVO:s placeringsstöd. SKR lämnade i sin tur svaren vidare till Socialdepartementet. Sammanfattningsvis framkom att de som svarade på frågan använder stödet vid samtliga placeringar på HVB-hem och att det upplevs som bra. Som exempel svarade stadsdelsförvaltningarna att det ger en god översikt över HVB-hem och stödboenden med tillstånd samt att det är positivt att kunna se när IVO har pågående tillsynsärenden

och även resultat av tillsynen. Användandet av stödet är ett led i socialtjänstens arbete att försäkra sig om att HVB-hem drivs av seriösa aktörer.

För att än mer stärka skyddet för barn och unga som ska placeras på HVB och öka socialtjänstens möjligheter att försäkra sig om HVB-hemmets arbete uppgav stadsdelsnämnderna önskemål om att det ska framgå i placeringsstödet om tillsynen är initierad med anledning av brister eller om det är tillsyn inom ramen för ordinarie verksamhet. Vidare önskar stadsdelsnämnderna att när en verksamhet har fått beslut om återredovisning på grund av brister ska det framgå vad bristerna består i.

4. Det skulle underlätta i arbetet mot oseriösa aktörer om IVO omgående informerade om indragna tillstånd. att staden ser till att skolsamordnarna, dvs. särskilt dedikerade socialsekreterare som jobbat med placerade barns skolgång och som nu finns i sex stadsdelar blir permanenta samt att modellen sprids till samtliga stadsdelsnämnder.

Socialnämnden leder projektet Skolsamordnare för placerade barn och unga som är ett treårigt projekt i samverkan med utbildningsnämnden och fem av stadens stadsdelsnämnder (Södermalm, Hägersten-Älvsjö, Skarpnäck, Farsta, och Järva). Projektet avslutas den 31 maj 2025.

Det går i dagsläget ännu inte att visa statistiska och kvantitativa resultat avseende att de barn och unga som ingår i projektet klarar sig bättre i skolan. Resultaten kommer sannolikt att visa sig på sikt. Det som går att visa redan nu är att skolgången kommer igång och att de barn och unga som omfattas av projektet vill gå i skolan och också gör det. Många av de barn och unga som ingår i projektet saknar ofta skolgång bakåt, ibland under lång tid. När en skolsamordnare börjar arbeta så kommer barnen/de unga igång i skolan vilket innebär en enorm kvalitetsförbättring av hela samhällsvården. Tidigare saknade barn och unga ofta skolgång under placeringstiden. Projektet bidrar även till att lösa svåra skolfrågor. Frågor och situationer som tidigare varit olösta och inneburit att barnet/den unga inte kommit igång i skolan blir nu uppklarade och leder till skolgång. Barn och unga inom projektet kommer även snabbt in i fungerande skolgång vid hemflytt, vilket är en central del av en funktionell och effektivt eftervård. Vägen in till utbildningsförvaltningen via projektets samordnare samt det nära samarbetet mellan socialtjänsten och utbildningsförvaltningen i Stockholms stad utgör en stor del

av projektets framgång. Projektet har visat att det går att göra skillnad för barn och unga i samhällsvård.

Ramboll kommer att återkoppla preliminära resultat på genomförd processutvärdering samt lämna över en rapport under hösten 2024. I finansborgarrådets förslag till budget 2025 står att det framgångsrika arbetet med skolsamordnare för placerade barn och unga ska permanentas och samtliga stadsdelsnämnderna ska ha skolsamordnare. Socialnämnden ska stödja stadsdelsnämnderna i implementeringen. Det krävs tid och resurser för att kunna arbeta med dessa arbetsuppgifter. Detsamma gäller inom utbildningsförvaltningen i fall rollen ska permanentas då arbetet behöver ske gemensamt.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombersson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Motion från L om att staden som placerande myndighet måste ta ett större ansvar för omhändertagna barn

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2024-10-14
Maria Karlsson, Bitr. avdelningschef	2024-10-11